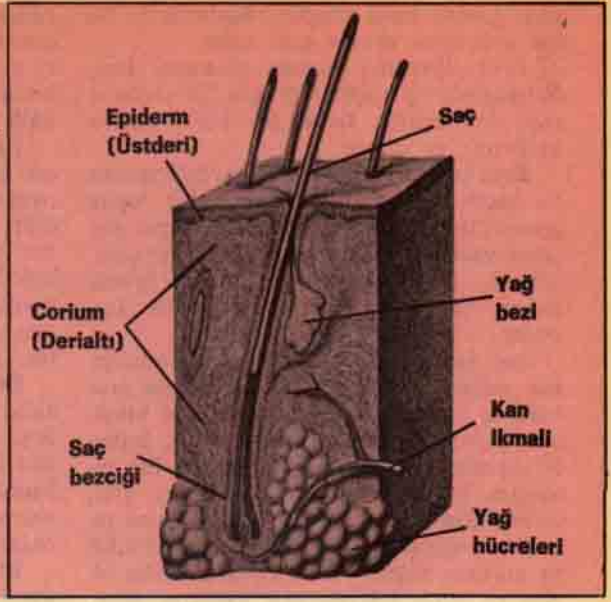

BEN EROL'UN SAÇIYIM

Hakkımda şimdiye kadar bir sürü saçmalıklar yazılmıştır. Burada sizlere özel karakterim hakkında bir fikir verecek olan iç hikâyemi bulacaksınız.

J. D. RATCLIFF

Pratik amaç yönünden ben pek de yararlı sayılmam ve Erol'un vücut kısimları içinde işi olmayan birkaç tanesi varsa, bunlardan biri de ben'im. Amma Erol kendisi için ölüm kalım meselesi teşkil eden vücut organlarının birçoğundan daha fazla benimle ilgilenir. Erol olsun, eşi Esin olsun bana, öteki arkadaşlarımdan daha çok zaman, dikkat ve para harcarlar. Ben Erol'un başındaki sayısı 56.789'u bulan saçiyim ve vücudunun başka yerlerine yayılmış olan milyonlarca hemcinsim adına da konuşmak istiyorum.

Biz saçlar, çeşitli boylarda ve şekillerde oluşuruz. Kaşlarda gergin ve kısa, başta uzun ve yumuşak, vücudun başka yerlerinde de tüy gibi yumuşak ve hemen hemen gözle görünmeyecek kadar belirsiz oluruz. Erol'un başında bizden yüzbin kadarı bulunur ki, bunun yalnız otuzbin kadarı sakalındadır. Vücudunda en hızlı büyüyen dokuyu teşkil ederiz. Erol her yıl 14 santimetre sakal ve 12.7 santimetre de baş saç üretir.

Biz saçlar ilkel insana iyi hizmet ederdik. Kaşlar gözleri korurdu. Yüzdeki kıllar kışın sıcaklık sağlardı. Kasıklar ve koltuk altlarındakiler de buraların sürtünerek kızışmasını önlerdi. Fakat bu görevlerin önemi şimdi hayli azalmıştır. Örneğin askerlikte sakalı traş etmek bir gereklilik halini almıştır. Öteyandan bıyık ve sakal başlarını uzatmak ta hoşgörü ile karşılanmaktadır.

Biz saçlar neyiz ve nereden geliyoruz? Üstderi tabakasının altında bulunan ve kan damarlarıyla sinirleri kapsayan Dermi (Corium) tabakasının içine 3.2 milimetre derinliğe kadar gömülmüş halde bulunan bir keseciğim (folikül'üm) vardır. Bu kesecik, bayağı küçük bir saç imalâthanesi olup, burası 7 yıl süre ile günde 24 saat çalışarak, şaşırtıcı ve karmaşık işler yapar ve sonra istirahat ve tamir için durur. Belirli bir istirahat süresinden sonra keseciğim tekrar çalışmaya ve üretim yapmaya başlar. Ben genellikle dökülürüm ve yeni saçlar yerimi alır. Erol'un başındaki saçlardan günde 75 kadarı dökülür.

Erol annesinin karnına düştükten iki ay sonra keseciklerimiz teşekkül etmeye ve bunlar da Lanugo denen çok yumuşak saçlar üretmeye başlamışlardır. Erol 7 aylıkken de bütün vücudu bu saçlarla kaplanmıştı.

Erol çocukken vücudunun birçok kısimlarını ayvatüyü adı verilen çok yumuşak kıllar örmekte idi. Büluğa erdiği zaman da bu yumuşak ayvatüyeleri değişmeye ve Erol'un şimdiki normal saç ve kılları çıkmaya başladı. Saçlarla ilgili garip bir olay da, bazan baştaki birçok keseciklerin soysuzlaşarak, ergin saç yerine ayvatüyü saç üretmeleri veya bu keseciklerin büsbütün kapanmalarıdır. Bu hal bildiğimiz çıplak başlılık, daha açıkcası kelliktir. Erkeklerin yüzde büyük bir kıs-

mı orta yaşlarında ya tamamiyle veya kısmen çıplak başlı olurlar. Kadınlarda bu hal erkeklere oranla çok azdır.

Erol ihtiyarlık yaşına ulaştınca, imalâhanemiz de küçüleceği için biz saçların çapı da küçülür. Genel bir kural olarak kalitemiz de düşer.

Erol başından bir saç kopardığı zaman bu saçın dip tarafında küçük bir topuz görecektir. Özaman da buradan tekrar saç çıkmayacak diye korkacaktır. Hayır çıkacaktır... Bu topuz saçın kesecik içinde kalan, saçı tutan ve koruyan kök kısmıdır.

Saç keseciğinin esas ürünü proteindir. Biz saçlar hemen hemen tamamiyle proteinden yapılmışızdır. Kesecik gibi küçükük bir şeyin okadar karışık bir ürüne dönüşmesi çok şartırcıdır. Benim üst tabakam bir çatıyı örten kiremitler gibi, birbiri üzerine bindirilmiş hücrelerden teşekkül etmiştir. Bu tabaka dayanıklılık ve koruma sağlar. Orta tabakam daha olgun ve uzun hücrelerden yapılmış olup, bu da asıl saçın gövdesini teşkil eder. Ben oldukça esneğimdir ve bazı hallerde boyum uzayabilir. Ve ben şaşılacak kadar da kuvvetliyim ve yaklaşık 85 gramlık bir ağırlığı çekebilirim.

Keseciklerim, bu karmaşık yapıtı meydana getirmek için benim hücrelerimi yaratmış ve düzenlemiş ve çok küçük zerreler halinde bir boya maddesiyle de boyamıştır. Saç rengi bu zerrelerin (granüllerin) sayısına ve dağılımına tabidir. Buna göre saçlar kahverengi, siyah, sarı ve sarı kırmızı renkte olurlar. Ayrıca her kesecik saçı yağlayan ve onu su ile ıslanmaz hale koyan bir yağ bezile de bağlantılıdır.

Yeni üretilen saç hücreleri canlıdır. Bunlar saç kanalından yukarı doğru çıktıkça boynuzlaşma (keratinizasyon) denen bir sertleşme işlemine tabi olmaktadır. Cilt yüzeyi üstündeki saç kısmın ölüdür. Biz saçların yapılmış olduğu keratin maddesi ineğin boynuzlarında, ördeğin tüylerinde ve keçinin tırnaklarında da vardır.

Erol'un vücudundaki keseciklerin saç üretme hızları, yerine göre değişiktir. Bazıları, örneğin kaşları ve kirpikleri, çoğu zaman istirahat halinde veya durgundurlar. Benim (baş saçı) keseciğim ise en çalışkan olanıdır. Benimki ayda yaklaşık 1.3 santimetre boyunda saç üretir. Erol'un sakalını çıkaran kesecikleri ise biraz daha hızlı çalışırlar. Her ne kadar Erol'un eşi Esin de Erol kadar keseciklere sahip ise de onun kesecikleri oldukça değişik tipte bir saç üretir. Onun vücut ve yüz

kılları çoğu kez ince ve hemen hemen görünmez tüyler halindedir. Bunlar Erol'un çocukken vücudunu kaplayan ayva tüyleri gibidirler. Esin böyle olduğu için Allahına şükretmelidir. Aksi halde o da sakallı ve göğsü kılı bir kişi olurdu.

Keseciklerimiz düz, dalgalı veya kıvrık saçlar üretirler. Kesitlerimiz yuvarlak, oval veya yassı olmak üzere üç ana şekil'de olur. Yuvalak kesitli olanlar düz saçlardır. Oval kesitli olanlar dalgalı ve yassı kesitli olanlar da kıvrık saçlardır. Tabii bunlar arasında olanlar da vardır. Kesitimiz yassılaştıkça kıvrıcılık derecemiz artar. Yuvarlaştıkça da düzleşiriz.

Erol şimdi 47 yaşındadır ve saçlarında aklar görünmeye başlamıştır. Bu, benim boya bezlerimin üretimini yavaşlatmasından ileri gelmektedir. Zamanla bunlar çalışmalarını büsbütün durduracaklar ve özaman Erol'un saçları tamamiyle ak olacaktır.

Bir anlamda biz saçlar Erol'un vücudundaki olan bitenler hakkında rapor da veririz. Onun aldığı az miktardaki maddeler, özellikle madenler bizde hemen kendini gösterir. Erol bu günün motor eksozlarından çıkan kurşun bileşimi nedeniyle meydana gelen hava kirlenmesinden çok kuşku duymaktadır. Eğer Erol'un elinde bugün, büyükbabasının saçından bir parça bulunsaydı, bunda kendi saçındakinden birkaç kat çok kurşun bulunduğunu görecekti. Büyükbabası bunu da kurşun su borularından ve kurşun emayeli topraktan yapılmış kaplardan almış bulunuyordu. Erol'un çayına birisi arsenik karıştırarak olsa, iyi bir kimyacı Erol'un saçını tahlil ederek 48 saat içinde kendisine arsenik verilmiş olduğunu anlayabilir.

Aslına bakılırsa biz saçların kan ve idrar tahlilleri yanında hastalıkların teşhisinde de yardımcı olduğumuz hakkında söylenti vardır. Bize bir elektron mikroskopu ile bakıldığı zaman veya bir röntgen analizi yapıldığı zaman, Erol'un bazı irsi (kalıtımsal) hastalıklara veya başka şeylere sahip olup olmadığı anlaşılır.

Bizim sağlığımız, tamamiyle Erol'un genel sağlık durumuna tabidir. Yüksek ateşle seyreden çeşitli birçok hastalıklar—ki bunlar arasında Kızıl ve Pnomoni (Zatürree) de bulunmaktadır—keseciklerimizin bir süre çalışmadan kalmasına sebep olabilir. Anormal bir durum, örneğin devamlı bir duygusal gerilim hali, anormal derecede çok sayıda keseciğin üretimi durdurmasına ve dolayısıyla geçici bir baş çıplaklığına (dazlaklığa) yol açabilir.

Bizim için birçok manasız şeyler yazılmıştır. Yaygın olan bir genel inanış, bizim ölümden sonra da uzadığımızdır. Bu doğru değildir. Ölümden sonra deri incilir ve çekilir. Bu hal deri altında bulunan bir kısım kılın daha meydana çıkmasına ve dolayısıyla de kıl boyunun daha uzamış görünmesine sebep olur. Başka bir inanış da traşın saçı kalınlaştırdığı ve sertleştirdiğidir. Esin bacaklarını traş ettiği zaman bundan çok kuşku duyar. Bu da doğru değildir. Üçüncü bir inanış da çıplak başlılığın fakir bir kan dolaşımından, çok fazla güneşten veya çok az güneşten ileri geldiğidir. Bunların hiçbiri doğru değildir ve ben bunları isbat edebilirim. Kabul edelim ki Erol'un başında bir fincan tabağı büyüklüğünde çıplak bir yer var. Ensesinden 8:10 saç kapsayan küçük deri parçaları aldirarak bu çıplak yere naklettirebilir. İşte bu nakledilen parçalar, saç bitmez sanılan yerde yeniden saç yetişmesini sağlayacaktır. O halde burada, baş derisinin zayıflığından veya fakir kan dolaşımından daha çok, alelade bir kan çıplaklığı (kellik) söz konusudur.

İrsiyet (kalıtım) burada büyük rol oynar. Eğer Erol'un babası çıplak kafalı ise, Erol'un da çıplak kafalı olması ihtimali yüzde 50'dir. Eğer babasıyla birlikte büyük babası da çıplak kafalı idiye kendisinin de öyle olması ihtimali daha da artar. Bezler de Erol'un saçında rol oynar. Büluğ (ergenlik) çağında Erol'un erkeklik bezleri çok miktarda Testesteron hormonu üretmeye başlar. Ozaman, hemen, önceleri çıplak olan yerlerde, yani apış arasında, koltuk altlarında, göğüste ve bacaklarda erginlik kılları çıkmaya başlar. Yüzdeki ayva tüyü koyulaşır ve sertleşir.

Hormonlar Esinin saçını da etkiler. Esin gebelik sırasında çok miktarda kadınlık hormonuna sahiptir. Bu devrede saçlarının hızla çoğaldığını ve gürleştğini görecektir. Doğumdan birkaç ay sonra saçları tarak dolusu dökülmeye başlar. Esin bundan korkar ve çıplak kafalı olacağını diye kara kara düşünmeye başlar. Halbuki korkmasına sebep yoktur. Kısa bir süre sonra normal hormon düzeni yerine gelir ve saç problemi de sona erer. Fakat eğer Esin, fazla erkeklik hormonu almışsa, sonuç felâketli olur. Normal olarak Esin'in adrenal (böbrek üstü) bezleri çok az miktarda erkeklik hormonu üretir. Fakat bir tümör (ur) bu bezleri aşırı üre-

time zorlarsa, ozaman Esin bir sırkte görev alabilecek, sakallı bir hanım halini alabilir.

Tiroit hormonu da benim bakımından rol oynar. Çok fazla tiroit hormonu, saçın bol üremesine, azı da saçın donuk ve dökülmeye eğilimli olmasına sebep olur.

Öteki organlar gibi, biz saçların da başımızı derde sokan bir sürü hastalıklarımız vardır. Keseciklerimizde küçük tımörlerimiz olur ve bunlar bu kesecikleri tahrip eder. Halka halinde gelişen bir çeşit mantar hastalığı (Ringworm) bunlardan biridir. Fazla A vitamini gibi bazı ilaçlar bizim dökülmemize neden olur. Virüslü ve bakterili hastalıklar da bize musallat olurlar. Acaip bir hastalık da bölgesel kellik (Alopecia Areata), yani saçların yer yer küçük daireler halinde dökülmesidir. Doğrusu bunun nedenini ben de bilmiyorum. Bunda irsiyetin bir rolü olduğunu sanırım. Amma bu «saç uzmanlarının bir sevgilidir. Onların çok işine yarar. Onlar pekâla bilirler ki, Erol yaşındaki bir kişinin saçları, birkaç ay sonra tekrar çıkmaya başlayacak ve kendi tedavi usulleri de bundan gerekli krediyi sağlayacaktır.

Saç bakımına gelince?: Birkaç şunu yap, bunu yapma da bu işin esasını teşkil eder. Biz saçlar tozları, bakterileri ve başka artıkları toplamaya çok eğilimli olduğumuz için bizleri haftada bir veya daha fazla şampuanla yıkamak iyi bir tedbirdir. Yaz güneşinde çok kalmak saçı kurutur, kolay kırılır hale getirir ve rengini soldurur. Bizi korumak için eşarp veya geniş kenarlı şapka kullanınız. Tuzlu veya klorlanmış suda yüzdükten sonra şampuanla yıkamak ve durulamak bizi kuru-luktan korur.

Aksi halde Erol ve Esin içi verebileceğim en iyi öğüt şudur: Vücutlarımızı sağlıklı tutunuz, ozaman ben de sağlıklı olurum. İrsiyet (kalıtım) Erol'un kafasını bir daha dönmek üzere terketmemi emrettiği zaman onun yapabileceği fazla birşey yoktur. Esin'in saçı incelemeye ve beyazlaşmaya başladığı zaman, saç boyasına veya bir Perukacı'ya başvurabilir. Fakat bunda da bizim kaderimizi değiştirmek için yine yapılabilecek fazla birşey yoktur.

Readers Digest'ten
Çeviren: GALİP ATAKAN